

Inleiding

Een openbare bibliotheek is al lang geen ‘bewaarplaats voor boeken’ meer zoals de oorspronkelijke betekenis van het woord ‘bibliotheek’ luidt, en een bibliothecaris is ook geen oudere ongehuwde vrouw achter een loket met een knotje en een bril op het puntje van haar neus die beslist of een boek wel of niet geschikt is voor de lezer.

Nee, de bibliotheek van tegenwoordig is een gebouw waarin iedereen (ook niet-leden) informatie over de meest uiteenlopende onderwerpen kan vinden. Er zijn bibliothecarissen van beiderlei kunne en van verschillende leeftijden om mensen te helpen de wegen naar de gezochte informatie te vinden. Hiervoor heeft de bibliotheek de beschikking over de meest uiteenlopende materialen zoals bijvoorbeeld dvd's, computers en luisterboeken.

Ook boeken om gezellig in te lezen of om te bekijken behoren tot de uitrusting van een bibliotheek.

Tevens vinden er in de bibliotheek allerlei activiteiten plaats als tentoonstellingen, lezingen, muziekavonden, open dagen, enzovoort.

Hoe het allemaal begon...

In 1784 richtte doopsgezind predikant Jan Nieuwenhuyzen de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen ('t Nut) op. Om de idealen, zoals het opvoeden van mensen tot democratische staatsburgers te verwezenlijken, moest iedereen kunnen lezen. Daarom was er bij 't Nut grote aandacht voor het lezen. Niet alleen werd het leren lezen op scholen gestimuleerd, maar ook werd goedkope lectuur uitgegeven door de Maatschappij, zodat boeken bereikbaar werden voor iedereen.

In 1794 werd in Haarlem de eerste volksbibliotheek opgericht. Hier konden minvermogenden gratis of tegen een klein bedrag boeken lenen. In het eerste jaar van haar bestaan had deze bibliotheek al 300 lezers.

Twee jaar later werd in Heerenveen een Volksbibliotheek geopend. Hoe lang deze bibliotheek heeft bestaan is onbekend, maar de instelling heeft de 19^e eeuw niet overleefd.

Op 13 december 1916 wordt door een aantal initiatiefnemers in een lunchroom aan de Lindegracht opnieuw over het oprichten van een bibliotheek gesproken.

Dertien maanden later, op 14 januari 1918, worden de statuten van de “Vereeniging Openbare Leeszaal en Bibliotheek Frieslands Zuidoosthoek” bij Koninklijk Besluit goedgekeurd en de voorbereidingen voor het inrichten van een bibliotheek konden beginnen.

Vleeschmarkt 9

Allereerst moest voor huisvesting worden gezorgd. Een voorwaarde was dat het een pand moest zijn in het centrum van Heerenveen. De keuze viel op het voormalige café “De drie gemeenten” aan de Vleeschmarkt in de gemeente Schoterland.

Medio 1918 werd dit café aangekocht en omgebouwd tot bibliotheek.

Op dinsdag 13 oktober van hetzelfde jaar vond om 15.30 uur de feestelijke opening plaats.

De leeszaal voor volwassenen bevond zich op de verdieping die alleen te bereiken was via een smalle en “onmogelijk steile trap”. De directrice moest herhaaldelijk oudere mensen langs deze trap omhoog helpen. De jeugd had het gemakkelijker: boeken voor de kinderen stonden in een ruimte op de begane grond.

De eerste bibliothecaresse en directrice was mevrouw K. Sipma, die in 1924 trouwde met een biologieleeraar van de Rijks HBS.

Tot 1948 heeft de bibliotheek vier verschillende directrices gekend. De eerste drie bleven gemiddeld twee jaar in deze functie. De laatste, mevrouw H.J. Dijk, heeft van 1934 tot 1948 de scepter in de bibliotheek gezwaaid.

Het werk in de bibliotheek was "vrijwillige arbeid met liefde gebracht" ook wel genoemd "liefdewerk oud papier".

Het was werk voor meisjes van goeude huize voor wie de noodzaak om geld te verdienen niet groot was. Loon was niet belangrijk en was daarom ook ver onder de maat. Nu, bijna honderd jaar later, is het nog steeds geen vetpot, maar je kunt er van rondkomen.

In de Tweede Wereldoorlog kwamen er allerlei voorschriften met betrekking tot welke boeken wel en welke niet in de bibliotheek mochten staan. De verboden boeken moesten rigoureuus worden vernietigd. In de praktijk werden deze boeken verstoep in de bedstee op de bibliotheekzolder. De door de machthebbers aanbevolen werken werden door de NSB gratis aan de Nederlandse bibliotheken verstrekt. In de Heerenveense bibliotheek kregen deze boeken een plekje in een speciale kast. Na mei 1945 stonden de 'bedsteeboeken' weer op hun gewone plek in de kast en werd de speciale kast opgedoekt.

Na de oorlog, in 1948, werd mevrouw Vlasveld directrice. Tijdens haar bewind werd in 1952 een jeugdbibliotheek opgericht. De 170 jeugdleden konden kiezen uit 872 boeken. Met dien verstande, dat de meisjes geen jongensboeken mochten lenen en het de jongens streng verboden was meisjesboeken uit te kiezen om mee naar huis te nemen.

Uit het jasje gegroeid

Het gebouw was al niet nieuw meer toen de bibliotheek er in 1918 werd gehuisvest, maar begin jaren '50 van de 20^e eeuw begon de toestand nijpend te worden. De bibliotheek was uit haar jasje gegroeid: er moest een nieuwe jas komen, en wel zo snel mogelijk.

Toen in het weekend van 12 op 13 december 1959 een deel van het plafond naar beneden kwam en er veel schade ontstond door smeltend sneeuw, was de maat vol: het bestuur besloot naar een ander pand uit te zien.

Maar ja, een ander onderkomen was niet zomaar gevonden en betrokken, en hoewel het gebouw te oud was om er veel in te investeren, werd toch maar besloten het plafond te herstellen.

Intussen streefde het bestuur ernaar om nog voor de herfst van 1960 opdracht voor de bouw van een nieuwe bibliotheek te geven.

Een jaar later, in november 1961, lag er een plan op tafel voor nieuwbouw in het parkje bij Crackstate.

K.R. Poststraat 12a

In juni 1961 werd mevrouw Vlasveld opgevolgd door mevrouw Hartman, die tot 1970 directrice is geweest.

Bijna 3 jaar na de lancering van het bouwplan, eind juni 1964, waren de nieuwbouwwerkzaamheden in volle gang. Volgens de planning zou het hele gebouw in 220 werkdagen klaar zijn. Helaas: doordat het glas niet op tijd kon worden afgeleverd heeft de bouw noodgedwongen 2 maanden stil gelegen. En al die tijd moest de directrice nog steeds de ouderen via de smalle, steile trap naar boven en beneden begeleiden.

Het was dan ook een groot feest toen eind juni 1965 het nieuwe pand aan de K.R. Poststraat officieel werd geopend.

De rollen waren omgedraaid: nu kon de jeugd terecht op de verdieping en de volwassenen hoefden geen trappen meer te beklimmen. Hoewel, degenen die de tentoonstellingsruimte wilden bekijken moesten nog wel naar boven.

Bibliobus

Jubbega, het verst van Heerenveen verwijderde dorp, kreeg in 1957 een uitleenpost in een buurthuis. Het ledental in Jubbega liep echter steeds verder terug en in 1962 werd er een boekenbus van de Centrale Bibliotheekdienst (CBD) uit Leeuwarden ingezet en het ledental groeide weer.

In 1965 huurde de bibliotheek een bibliobus van de CBD om ook de bewoners van de andere Heerenveense buitendorpen op gezette tijden van boeken te voorzien.

Vijftig jaar

In 1968 werd het vijftigjarig jubileum uitgebreid gevierd: op 10 oktober van dat jaar werd in het Motel een jubileumdiner gegeven voor het bestuur en het 12 dames tellende personeel. Diverse sprekers voerden het woord.

Een feestavond in het Posthuis, verzorgd door cabaretier Sieto Hoving met zijn programma "Ik heb u lief, mijn Nederland", vormde het slot van de feestelijkheden. Bibliotheekleden konden deze avond tegen betaling van anderhalve gulden bijwonen, voor niet-leden was de entree een rijksdaalder.

In dit jubileumjaar waren er 2 filialen, te weten in Jubbega en in Heerenveen-Zuid in de verzorgingsflat Oranjewoud. Dit laatste filiaal was al snel te klein en op 21 juni 1972 werd een bescheiden pand tegenover de Oranjewoudflat officieel geopend. Dit gebouwtje huisvestte ook een filiaal van de Friesland Bank.

Burgemeester Kuperusplein 48

In 1970 vertrekt de directrice mevrouw Hartman om een functie te aanvaarden bij de Opleiding van Bibliothecarissen.

Tijd voor een reorganisatie in bibliotheekland: de bibliotheek Heerenveen krijgt een hoofd (mevrouw Gaastra) en er wordt een directeur (mevrouw Bulder) voor de bibliotheken in de regio Zuidoost Friesland aangesteld.

In 1974 wordt geconstateerd dat de bibliotheek aan de K.R. Poststraat te klein is geworden en wordt nagedacht over een nieuwe huisvesting. Bovendien is het niet prettig toeven in een bibliotheek die door de vele ramen waardoor je in de winter zo mooi de sneeuw kunt bewonderen, 's zomers in een broeikas verandert.

In november 1975 worden de plannen voor de verbouw van een pand aan het Burgemeester Kuperusplein door de Rijksinspectie voor het Bibliotheekwezen goedgekeurd. Tot dan waren in dit gebouw het postkantoor en een filiaal van De Gruyter, de kruidenier met "het snoepje van de week", gevestigd.

De werkzaamheden verlopen voorspoedig en in juli 1977 wordt de inventaris van de K.R. Poststraat overgebracht naar het Burgemeester Kuperusplein.

De officiële opening vindt plaats op donderdagmiddag 15 september. Wethouder de Bruijne opent de bibliotheek met het openslaan van een bladzijde van een enorm groot boek voor de ingang. Onder grote belangstelling geeft de Skotsploech Oudeschoot een demonstratie ten beste.

Nu, in 2008, heeft de bibliotheek nog steeds haar domicilie aan het Kuperusplein 48.

In 1996 is het gebouw uitgebreid door een verdieping op de toenmalige jeugdbibliotheek te bouwen. Acht maanden lang is er geboord, getimmerd, gemetseld en wat er al niet meer moest gebeuren om de bibliotheek een ander aanzien te geven. In oktober van dat jaar was alles klaar en de 21^e van die maand vond de officiële heropening plaats.

Elf jaar later vond er een restyling van het interieur plaats. In drie zomerse weken tijd werden in 2007 de donkere kleuren vervangen door verschillende frisse kleuren en kreeg de bibliotheek door een andere plaatsing en gedeeltelijke vervanging van het meubilair een ander aanzien.

Meer dan een gebouw

Iedereen zal weten dat een bibliotheek meer is dan een gebouw waar je boeken kunt lenen.

Er werken mensen die elke maand keurig op tijd hun salaris ontvangen. Hiervoor is onder andere een bedrijfsadministratie nodig. Was de bibliotheek Heerenveen aan het begin van de 20^e eeuw kleinschalig en werd de administratie in eigen huis gedaan, met het klimmen der jaren werd het een omvangrijk bedrijf dat samenwerkte met de andere Friese bibliotheken.

In januari 1977 gaat het personeel over in dienst van de Centrale Bibliotheekdienst (CBD). Per 1 januari 1994 komt het personeel in dienst van het bestuur van de Vereniging Openbare Bibliotheken Heerenveen en per 1 januari 2004, als Heerenveen met Lemsterland en Skarsterlân samen een

bibliotheekcluster vormt, zijn de personeelsleden in dienst van de Stichting Openbare Bibliotheken Cluster Súd.

Wat is een bibliotheek

Een bibliotheek (Grieks: "boekenbewaarplaats") is een verzameling boeken en andere documenten, of de plaats waar een dergelijke verzameling beheerd wordt.

In 1918 begon de openbare bibliotheek Heerenveen met het uitlenen van alleen maar boeken. Tot in de 2^e helft van de 20^e eeuw was dit de 'core-business' van de bibliotheek. Wel waren er tijdschriften aan het assortiment toegevoegd en in de 60-er en 70-er jaren werden er voorzichtig grammofoonplaten uitgeleend.

De computer begon aan z'n opmars en er kwamen videobanden op de markt. Grammofoonplaten werden ingeruild voor cd's en met het gemeengoed worden van de personal computer kwamen er cd-roms en dvd's die grif door de bibliotheek werden uitgeleend.

Nu steeds meer muziek, films, spelletjes en andere zaken thuis door iedereen die een pc heeft gedownload kunnen worden speelt de openbare bibliotheek ook hier op in.

Met al@din kunnen vragen via de computer aan de bibliotheek worden gesteld, veel informatie is via de bibliotheek online te vinden, materialen kunnen per computer worden aangevraagd en verlengd. Wie zal het zeggen, misschien logt Jantje over 10 jaar in op de site van de bibliotheek en kan hij alle informatie die hij nodig heeft kant en klaar online toegestuurd krijgen.

Toch blijven boeken belangrijk in de bibliotheek: wat is er fijner dan lekker lui met een boek en een drankje en een hapje bij de hand te stappen in de wereld die je door een spannend of romantisch verhaal wordt gegeven?